

СУТНІСТЬ МЕХАНІЗМУ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

THE ESSENCE OF THE INTERNATIONAL COMPETITIVENESS MECHANISM OF ENTERPRISES UNDER UNCERTAINTY

УДК 339.137.2

DOI <https://doi.org/10.32843/bses.52-5>

Зробок О.О.

студент

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Глуценко Я.І.

к.е.н., доцент, доцент кафедри міжнародної економіки

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Zrobok Oleksiy

National Technical University of Ukraine «Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute»

Hluschenko Yaroslava

National Technical University of Ukraine «Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute»

Високий рівень мінливості зовнішнього і внутрішнього середовища підприємств, неможливість їх точного прогнозування, відсутність або недостатність інформації вимагають врахування невизначеності під час дослідження механізму конкурентоспроможності підприємств на міжнародному ринку. Декомпозиція поняття «міжнародна конкурентоспроможність підприємств», наданого вітчизняними і зарубіжними вченими, дала змогу встановити, що дослідники зазначений термін найчастіше розглядають як здатність підприємства виробляти і реалізовувати конкурентоспроможну продукцію, характеристику ефективності його роботи, досягнення порівняльної переваги або стан зовнішньоекономічної діяльності. У статті набув подальшого розвитку понятійно-категоріальний апарат теорії конкурентоспроможності шляхом уточнення сутності поняття «механізм міжнародної конкурентоспроможності підприємств в умовах невизначеності».

Ключові слова: міжнародна конкурентоспроможність підприємств, механізм, здатність, ефективність, невизначеність.

Высокий уровень изменчивости внешней и внутренней среды предприятий, невозможность их точного прогнозирования, отсутствие или недостаточность информации требуют учета неопределенности при исследовании механизма конкурентоспособности предприятий на международном рынке. Декомпозиция понятия «международная конкурентоспособность предприятий», сформулированного отечественными и зарубежными учеными, позволила установить, что исследователи данный термин чаще всего рассматривают как способность предприятия производить и реализовывать конкурентную продукцию, характеристику эффективности его работы, способ достижения сравнительного преимущества или состояние внешнеэкономической деятельности. По результатам исследования дополнен понятийно-категориальный аппарат теории конкурентоспособности, уточнено понятие «механизм международной конкурентоспособности предприятий в условиях неопределенности».

Ключевые слова: международная конкурентоспособность предприятий, механизм, способность, эффективность, неопределенность.

In their activities, business entities face the challenges of constant, sometimes unpredictable, changes in the external and internal environment. These changes depend on varying degree of speed, dynamic, complexity and depth. All this characterizes the external and internal environment as indeterminate. When it comes to activities in international markets, the impact of uncertainty becomes even more significant, due to the high level of interdependence of national economies. The high level of variability of the external and internal environment of enterprises, the impossibility of their accurate forecasting, the lack, insufficiency or inadequate quality of information require taking into account the uncertainty in the study of the mechanism of competitiveness of enterprises in the international market. The article presents the decomposition of the concept of «international competitiveness of enterprises» provided by domestic and foreign scientists. It is established that the term is the most often considered by the researchers as the ability of the enterprise to gain competitive advantages, to create products that are the most attractive to consumers, as a characteristic of enterprise efficiency, as a achievement of a comparative advantage in international rivalry, as a state of foreign economic activity. The definition of the term «mechanism» is analyzed. It is established that this term is usually interpreted as a certain system, which consists of interdependent actions, processes, operations, states, methods, approaches as parts of a particular object or phenomenon consists. The synthesis of these definitions allowed to present in the article the further development of the conceptual-categorical apparatus of competitiveness theory by clarifying the essence of the concept of «mechanism of international competitiveness of enterprises under uncertainty». In this concept, unlike the existing ones, attention is paid to the need to determine and take into account the level of information entropy, as a measure of uncertainty, the lack of the ability to accurately predict the state of the internal and external environment of the enterprise when it enters the international market.

Key words: international competitiveness of enterprises, mechanism, ability, efficiency, uncertainty.

Постановка проблеми. Світові події останніх місяців свідчать, що невизначеність усе більше впливає на функціонування підприємств, їхню міжнародну конкурентоспроможність та результати діяльності. У зв'язку з посиленням тенденцій взаємозалежності національних економік на тлі невизначеності, пов'язаної зі світовою кризою, зумовленою як раніше накопиченими проблемами, так і пандемією, виникає необхідність дослідити сутність механізму міжнародної конкурентоспроможності підприємств у сучасних умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Категорія «міжнародна конкурентоспроможність» у наукових працях як українських, так і іноземних учених трактується по-різному і є досить широким поняттям. Дослідженню сутності цього тер-

міна присвячені роботи Н.І. Горбаль, Ю.В. Колесника, Дж. Майера, Л.І. Піддубної, М. Портера, Д.С. Ревенко, І.Ю. Сіваченко, Р.А. Фатхудинова, О.В. Угрюмової та ін. Привертає увагу науковців і категорія «невизначеності». Серед дослідників поняття та характеристик категорії «невизначеності» слід відзначити А.В. Грималюка, Н.М. Крюкову, В.І. Корчеву, Т.М. Литвенко, В.П. Решетила, Ю.В. Федотову та ін. Невизначеність як умова функціонування підприємств розглядалася О.І. Бобришевою, Г.В. Гіреєвою, М.І. Копитко та ін. Віддаючи належне напрацюванням вітчизняних і зарубіжних учених, слід зазначити, що сутність і складники механізму міжнародної конкурентоспроможності в умовах невизначеності потребують подальшого дослідження.

Постановка завдання. Мета статті полягає у дослідженні сутності поняття механізму міжнародної конкурентоспроможності підприємств в умовах підвищення рівня невизначеності світової і національних економік.

Виклад основного матеріалу. Здійснюючи свою діяльність, суб'єкти господарювання стикаються з викликами постійних, іноді непередбачуваних змін зовнішнього і внутрішнього середовища. Ці зміни відбуваються з різним ступенем швидкості, динамічності, складності та глибини. Все це характеризує і внутрішнє, і найчастіше зовнішнє середовище як невизначене. Коли йдеться про діяльність на міжнародних ринках, вплив невизначеності стає ще більш суттєвим за рахунок високого рівня взаємозалежності національних економік.

Потрібно погодитися з висновками вітчизняних учених, які розглядають невизначеність як міру, якість, асиметрію інформації, стан системи щодо еталонних умов, можливість вибору існуючих альтернатив, джерело ризику, багатоваріантність реалізації подій, обмежувач керованості і стабіль-

ності економічної системи, нестійкість [2; 3; 6; 11; 14; 19]. З позиції дослідження механізму міжнародної конкурентоспроможності невизначеність – це, по-перше, неможливість точного прогнозування зовнішніх і внутрішніх умов функціонування підприємства, по-друге, високий рівень інформаційної ентропії. Щодо останнього твердження, саме ентропія в теорії інформації, пропонується, як міра невизначеності системи.

Проаналізуємо, як невизначеність може бути врахована у синтезі понять «механізм» і «міжнародна конкурентоспроможність підприємства».

Погляди вчених до трактування терміна «міжнародна конкурентоспроможність підприємства» наведено у табл. 1.

Як бачимо, нині загальноприйнятого визначення міжнародної конкурентоспроможності підприємства немає. Проте наведені трактування поняття міжнародної конкурентоспроможності підприємства можна згрупувати за напрямками та акцентами авторів (табл. 2).

Міжнародну конкурентоспроможність підприємства за першим напрямком трактують

Таблиця 1

Систематизація визначень поняття «міжнародна конкурентоспроможність підприємства»

Автор	Зміст визначення
Горбаль Н.І., Шандрівська О.Є.	здатність досягати конкурентних переваг над іншими підприємствами на конкретному ринку. Відповідно, міжнародна конкурентоспроможність є здатністю конкурувати на міжнародних ринках [5];
Колесник Ю.В.	здатність підприємства створювати та реалізовувати продукцію, цінові й нецінові якості якої більш привабливі, ніж в аналогічній продукції конкурентів на зовнішньому ринку [10];
Майер Дж.	порівняльна (зі змінами провідних конкурентів і ринків) та системно виявлена, що формується, розвивається зсередини стійка здатність товаровиробника до методичного комплексного нарощування власних конкурентних переваг для прискореного й економічного забезпечення міжнародної переваги та планомірного випередження лідерів світового ринку на користь більш повного задоволення (у рамках правових, етичних й екологічних норм) матеріальних і соціальних потреб (працівників, споживачів, інвесторів, власників) [15];
Піддубна Л.І.	відображає стан ресурсно-технологічної, просторово-темпоральної, інституційної, соціально-когнітивної й інформаційної складових частин системи міжнародної економічної діяльності підприємства, що дає змогу визначити міжнародну конкурентоспроможність підприємства як інтегративну властивість потенціалу зовнішньоекономічної взаємодії підприємства, необхідного для виконання ним функцій суб'єкта міжнародної економічної діяльності [17];
Портер М.	проявляється у досягненні підприємством конкурентних переваг у міжнародному суперництві та характеризується визначеними основними принципами: – конкурентна перевага формується на основі нововведень, удосконалень та змін; на кожному складнику системи створення цінностей; – підтримка конкурентної переваги вимагає вдосконалення її джерел; глобального підходу до стратегії [20];
Ревенко Д.С., Либа В.О., Зейда Л.С.	відображає адаптивність підприємства до постійних змін зовнішнього середовища, а також можливість ефективного використання наявних внутрішніх резервів [18];
Сіваченко І.Ю.	це здатність підприємства ефективно функціонувати на зовнішньому ринку, а також можливість досягнення ефективною фінансово-господарської, зовнішньоекономічної діяльності і лідируючих позицій в умовах конкурентного середовища [21];
Угрюмова Є.В.	продуктивне й ефективне використання ресурсів із погляду міжнародного поділу праці; здатність національних підприємств виробляти продукцію, яка відповідає міжнародним потребам, в умовах вільної конкуренції [23];
Фатхутдинов Р.А.	відображає можливість ефективного виробничо-господарської діяльності в умовах глобального конкурентного ринку [24].

Таблиця 2

Групування визначень «міжнародна конкурентоспроможність підприємства» за напрямками та акцентами авторів

Напрямок	Акцент авторів
здатність підприємства	до нарощування конкурентних переваг на міжнародному ринку;
	створювати та реалізовувати продукцію, привабливішу для споживача на міжнародному ринку;
	до ефективного функціонування на міжнародному конкурентному ринку.
характеристика ефективності роботи підприємства	адаптивність підприємства до змін зовнішнього середовища;
	ефективне використання наявних ресурсів на міжнародному ринку;
	максимальна ефективність задоволення потреб клієнтів на зовнішньому та внутрішньому ринках;
	досягнення ефективної фінансово-господарської, зовнішньоекономічної діяльності;
	ефективна виробничо-господарська діяльність в умовах глобального конкурентного ринку.
досягнення порівняльної переваги	підприємством у міжнародному суперництві.
стан зовнішньо-економічної діяльності підприємства	властивість потенціалу зовнішньоекономічної взаємодії підприємства

Таблиця 3

Погляди вчених на визначення поняття «механізм»

Автор	Зміст визначення
Безкоровайна Л.В.	послідовна зміна станів та сукупність послідовних дій для досягнення певного результату [1];
Гончаров С.М.	пристрій, прилад, що здійснює низку певних виробничих операцій», «сукупність процесів, прийомів, методів, підходів або здійснення певних дій задля досягнення мети [4];
Єфремова Т.Ф.	сукупність станів і процесів, з яких складається яке-небудь фізичне, хімічне, фізіологічне й інше явище; – система, устрій, що визначають порядок [8];
Квасницька Р.С., Джерелейко С.О.	характеризують механізм як систему, що визначає послідовність здійснення певних процесів або порядок виконання відповідних робіт [9];
Кушлін В.І., Чічканов В.П.	сукупність засобів та методів управління, які визначають можливість цілеспрямованого руху, функціонування та розвитку системи [13];
Мочерний С.В.	система, пристрій, спосіб, що визначають порядок певного виду діяльності [7];
Ожегов С.І.	послідовність станів, процесів, що визначають собою яку-небудь дію, явище; – система, устрій, що визначають порядок якого-небудь виду діяльності [15].
Ушаков Д.М.	внутрішній устрій, система функціонування чого-небудь, апарат якого-небудь виду діяльності [22];
Цимбалюк С.О.	це багатоаспектне поняття, яке можна розглядати: – по-перше, як систему (функціонування будь-чого, сукупність проміжних станів або процесів будь-яких явищ), упорядкування, складну цілісність; – по-друге, як безпосередньо процес, послідовність певних дій [25];

Таблиця 4

Групування визначень «механізм» за напрямками та акцентами авторів

Напрямок	Акцент авторів
Пристрій, прилад	що здійснює низку операцій;
	що визначає порядок певного виду діяльності.
Система	функціонування чого-небудь, внутрішній устрій, апарат;
	яка визначає послідовність, порядок певних процесів, виконання певних робіт; що визначає порядок певного виду діяльності;
Сукупність	станів, процесів, прийомів, методів, підходів для досягнення певної мети;
	засобів та методів управління системою;
	взаємозалежних деталей: рух однієї викликає рух іншої;
Процес (послідовна зміна, послідовність)	станів, дій для досягнення певного результату;
	станів і процесів, з яких складається певне явище.

з позиції здатності суб'єкта господарювання доотримання конкурентних переваг, створення привабливішої для споживачів продукції, ефективного функціонування.

За другим напрямом міжнародна конкурентоспроможність підприємства трактується як характеристика ефективності його функціонування у різних аспектах (ефективність використання ресурсів, задоволення потреб споживачів, ефективність господарської діяльності) на конкурентному міжнародному ринку.

За третім напрямом, міжнародна конкурентоспроможність підприємства трактується як досягнення порівняльної переваги у міжнародному суперництві, проте такий напрям є більш вузьким порівняно з наведеними вище.

За четвертим напрямом, міжнародна конкурентоспроможність підприємства відображає стан його зовнішньоекономічної діяльності та є властивістю його потенціалу. Слід відзначити, що останнє трактування враховує лише статичні характеристики – стан та потенціал підприємства, залишаючи без уваги динамічність конкурентного середовища, здатність суб'єкта адаптуватися до конкурентних умов на ринку.

З наведених вище визначень можна сказати, що міжнародна конкурентоспроможність підприємства не є чимось статичним, це динамічна характеристика підприємства, і вона може змінюватися в часі. Враховуючи тенденції невизначеності, на сучасному етапі розвитку світової і національних економік виникає проблема забезпечення міжнародної конкурентоспроможності підприємства, підвищення її, або збереження досягнутого рівня в досить складних умовах.

Забезпечення міжнародної конкурентоспроможності здійснюється за допомогою певного механізму. Формування механізму забезпечення конкурентоспроможності підприємства можливо тільки в разі вивчення і розуміння змісту цього механізму.

Поняття «механізм» користується популярністю у різних сферах, що спричинило появу безлічі наукових досліджень, які тлумачать сутність та бачення цього поняття. Поняття механізму, виникнувши в механіці, з розвитком наукового знання, через виділення найбільш важливого й істотного в цьому понятті, було асимільовано й іншими науками – природничими, гуманітарними, соціальними, економічними. Поняття механізму стає широкоживаним у цілій низці наукових дисциплін (табл. 3).

Як бачимо в табл. 3, частина вчених тлумачить механізм із технічного погляду, інша – дає загальне поняття механізму, яке можна застосовувати у різних науках. Проведемо групування наведених визначень поняття механізму за напрямками та акцентами авторів (табл. 4).

З матеріалу табл. 4 можна дійти висновку, що вчені в основному трактують механізм як певну систему, сукупність взаємозалежних дій, процесів, операцій, станів, методів, підходів, засобів, з яких складається певний об'єкт чи явище, які послідовно змінюють одне одного з метою досягнення певного результату, мети.

Таким чином, під механізмом міжнародної конкурентоспроможності підприємства в умовах невизначеності пропонуємо розуміти систему певних важелів, які визначають спроможність суб'єкта створювати та реалізовувати продукцію, що користується попитом на міжнародному ринку, за відсутності чіткого визначення стану внутрішнього і зовнішнього середовища і високого рівня інформаційної ентропії.

Висновки з проведеного дослідження. Дослідження поглядів вітчизняних і зарубіжних учених на сутність понять «невизначеність», «міжнародна конкурентоспроможність підприємств», «механізм» зумовило доцільність уточнення такого терміна, як механізм міжнародної конкурентоспроможності підприємства в умовах невизначеності. У наданій трактовці, на відміну від існуючих, береться до уваги необхідність визначення і врахування рівня інформаційної ентропії, відсутність можливості точного прогнозування стану внутрішнього і зовнішнього середовища підприємства під час виходу його на міжнародний ринок.

Подальші дослідження будуть спрямовані на оцінку міжнародної конкурентоспроможності підприємств енергетичної галузі України в умовах невизначеності.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Безкоровайна Л.В. Теоретичні основи формування організаційно-економічного механізму ефективної діяльності товаровиробника. Економіка: проблеми теорії та практики: зб. наук. праць. Вип. 201, т. 3. Дніпропетровськ: ДНУ, 2005. С. 624–631.
2. Бобришева О.І. Функціонування підприємств в умовах невизначеності. URL: <https://www.sworld.com.ua/konfer35/681.pdf>. (дата звернення: 11.04.2020).
3. Гиреева Г.В. Экономическое поведение предприятия в условиях неопределенности и риска. *Вестник Марийского государственного университета*. 2011. №6. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/ekonomicheskoe-povedenie-predpriyatij-v-usloviyah-neopredelennosti-i-riska> (дата звернення: 11.04.2020).
4. Гончаров С.М. Тлумачний словник економіста / за ред. проф. С.М. Гончарова. Київ: Центр учбової літератури, 2009. 264с.
5. Горбаль Н.І., Шандрівська О.Є. Фактори впливу на міжнародну конкурентоспроможність підприємства. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2003. № 494. С. 183–190.
6. Грималюк А.В. Невизначеність та економічний розвиток. *Економіка України*. 2016. № 9. С. 19–30.

7. Економічна енциклопедія : у 3-х т. Т. 2 / С.В. Мочерний та ін. Київ: Академія, 2000. 864 с.

8. Ефремова Т.Ф. Толковый словарь служебных частей речи русского языка. Москва : ООО «Издательство Астрель», ООО «Издательство АСТ», 2004. 814 с.

9. Квасницька Р.С., Джерелейко С.О. Організаційно-економічний механізм забезпечення бюджетування діяльності промислових підприємств України. *Вісник ХмНУ*. 2012. № 5, т. 1. С. 66–70.

10. Колесник Ю.В. Управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємств : інформаційно-аналітичний бюлетень. Київ, 2010. С. 3–7.

11. Копитко М.І. Невизначеність як властивість середовища функціонування промислових підприємств. *Економічний аналіз*. 2014. Т. 17(2). С. 61–68.

12. Корчева В.І. Концепція невизначеності в сучасній економічній теорії. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2015. Вип. 5. С. 73–77.

13. Кушлин В.І., Чичканов В.П. Энциклопедический словарь. Москва: РАГС, 2004. 744 с.

14. Литвиненко Т.М. Невизначеність ринкового середовища та шляхи її локалізації. *Теоретичні та прикладні питання економіки*. 2009. Вип. 19. С. 46–55.

15. Майер Дж. Міжнародне середовище бізнесу: конкуренція та регулювання в глобальній економіці. Київ : Либідь, 2002. 703 с.

16. Ожегов С.И. Толковый словарь русского языка. Москва : ООО «ИТИ ТЕХНОЛОГИИ», 2003. 944 с.

17. Піддубна Л.І. Концепція предметно-методологічного оновлення та розвитку теорії міжнародної конкурентоспроможності підприємства. *Економіка розвитку*. 2010. № 1(53). С. 52–59.

18. Ревенко Д. С., Либа В.О., Зейда Л.С. Формування стратегій міжнародної конкурентоспроможності машинобудівних підприємств. *Причорноморські економічні студії*. 2016. Вип. 5. С. 35–38.

19. Решетило В.П., Федотова Ю.В. Аналіз невизначеності як категорії економічної науки. *Економіка і суспільство*. 2016. № 2. URL: <http://www.economyandsociety.in.ua/journal-3/10-articles-3/172-reshetilo-v-p-fedotova-yu-v>. (дата звернення: 11.04.2020).

20. Porter M.E. Competitive Advantage of Nations. New York : Free Press, 1990. 426 p.

21. Сіваченко І.Ю. Управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства (організації) : навч. посіб. Київ : ЦНЛ, 2003. 186 с.

22. Толковый словарь русского языка / под ред. Л.Н. Ушакова. Москва: ООО «Издательство Астрель», ООО «Издательство АСТ», 2000. 848 с.

23. Угрюмова Е.В. Факторы формирования глобальной конкурентоспособности и международная практика ее оценки. *Актуальные вопросы экономических наук*. 2010. Вып. 17. С. 63–67.

24. Фатхутдинов Р.А. Конкурентоспособность : экономика, стратегия, управление : учеб. пособ. Москва : ИНФРА-М, 2000. 312 с.

25. Цимбалюк С.О. Формування компенсаційної політики в умовах трансформації соціально-трудових відносин : монографія. Київ: КНЕУ, 2015. 213 с.

REFERENCES:

1. Bezkorovaina L. V. (2005) Teoretychni osnovy formuvannia orhanizatsiino-ekonomichnoho mekhanizmu efektyvnoi diialnosti tovarovyrobnyka [Theoretical bases of formation of organizational and economic mechanism of effective activity of the producer]. *Ekonomika: problemy teorii ta praktyky: zb. nauk. prats. No. 201, vol. 3. Dnipropetrovsk: DNU*. pp. 624–631.

2. Bobrysheva O.I. (2014) Funktsionuvannia pidpriemstv v umovakh nevyznachenosti [Enterprises functioning in uncertain conditions]. URL: <https://www.sworld.com.ua/konfer35/681.pdf> (accessed 11 April 2020).

3. Gireeva G. V. (2011). Ekonomicheskoe povedenie predpriyatiy v usloviyakh neopredelennosti i riska [Economic behavior of enterprises in conditions of uncertainty and risk]. *Vestnik Mariyskogo gosudarstvennogo universiteta. №6*. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/ekonomicheskoe-povedenie-predpriyatiy-v-usloviyah-neopredelennosti-i-riska> (accessed 11 April 2020).

4. Honcharov S.M. (2009). Tlumachnyi slovnyk ekonomista [The economist's explanatory dictionary] / za red. prof. S.M. Honcharova. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury. (in Ukrainian)

5. Horbal H. I., Shandrivska O.I. (2003). Faktory vplyvu na mizhnarodnu konkurentospromozhnist pidpriemstva [Factors of influence on the international competitiveness of the enterprise]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politehnika»*. no. 494, pp. 183–190.

6. Hrymaliuk A. V. (2016). Nevyznachenist ta ekonomichni rozvytok [Uncertainty and economic development]. *Ekonomika Ukrainy*. no. 9, pp. 19–30.

7. Ekonomichna entsyklopediia (2000) [Economic Encyclopedia]: u 3-kh t. T. 2 / S.V. Mochernyi ta in. Kyiv: Akademiia. (in Ukrainian)

8. Efremova T.F. (2004) Tolkovyy slovar' sluzhebnykh chastey rechi russkogo yazyka [Explanatory dictionary of official parts of the speech of the Russian language]. Moskva : ООО «Izdatel'stvo Astrel'», ООО «Izdatel'stvo AST». (in Russian)

9. Kvasnytska R.S., Dzhereleiko S.O. (2012) Orhanizatsiino-ekonomichni mekhanizm zabezpechennia biudzhetuвання diialnosti promyslovykh pidpriemstv Ukrainy [Organizational and economic mechanism of budgeting of industrial enterprises of Ukraine]. *Visnyk KhmNU*. no. 5, vol. 1. pp. 66–70.

10. Kolesnyk Yu.V. (2010) Upravlinnia mizhnarodnoiu konkurentospromozhnistiu pidpriemstv [Management of international competitiveness of enterprises] : informatsiino-analitychnyi biuleten. Kyiv. pp. 3-7. (in Ukraine)

11. Kopytko M. I. (2014) Nevyznachenist yak vlastyvis't seredovyshcha funktsionuvannia promyslovykh pidpriemstv [Uncertainty as a property of the operating environment of industrial enterprises]. *Ekonomichniy analiz*. No. 17(2). pp. 61–68.

12. Korcheva V. I. (2015) Kontseptsii nevyznachenosti v suchasni ekonomichni teorii [The concept of uncertainty in modern economic theory]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*. no. 5, pp. 73–77.

13. Kushlin V.I., Chichkanov V.P. (2004) Entsiklopedicheskiy slovar [Encyclopedic Dictionary]. Moskva: RAGS. (in Russian)
14. Lytvynenko T.M. (2009) Nevyznachenist rynkovoho seredovishcha ta shliakhy yii lokalizatsii [Uncertainty of the market environment and ways of its localization]. Teoretychni ta prykladni pytannia ekonomiky. no. 19, pp. 46–55.
15. Maier Dzh. (2002) Mizhnarodne seredovishche biznesu: konkurentsii ta rehuliuвання v hlobalnii ekonomtsi [International Business Environment: Competition and Regulation in the Global Economy]. Kyiv : Lybid. (in Ukrainian)
16. Ozhegov S.I. (2003) Tolkovyy slovar' russkogo yazika [Explanatory Dictionary of the Russian language]. Moskva : OOO «ITI TEKHNologii». (in Russian)
17. Pidubna L.I. (2010) Kontseptsiiia predmetno-metodolohichnoho onovlennia ta rozvytku teorii mizhnarodnoi konkurentospromozhnosti pidpriemstva [Concept of subject-methodological updating and development of the theory of international competitiveness of the enterprise]. Ekonomika rozvytku. no. 1(53), pp. 52–59.
18. Revenko D. S., Lyba V.O., Zeida L.S. (2016) Formuvannia stratehii mizhnarodnoi konkurentospromozhnosti mashynobudivnykh pidpriemstv [Formation of strategies of international competitiveness of machine-building enterprises]. Prychornomorski ekonomichni studii. no. 5, pp. 35–38.
19. Reshetylo V.P., Fedotova Yu.V. (2016) Analiz nevyznachenosti yak katehorii ekonomichnoi nauky [Uncertainty analysis as a category of economic science]. Ekonomika i suspilstvo. No. 2. URL: <http://www.economyandsociety.in.ua/journal-3/10-articles-3/172-reshetilo-v-p-fedotova-yu-v> (accessed 11 April 2020).
20. Porter M.E. (1990) Competitive Advantage of Nations. New York : Free Press.
21. Sivachenko I.Iu. (2003) Upravlinnia mizhnarodnoi konkurentospromozhnosti pidpriemstva (orhanizatsii) [Management of international competitiveness of the enterprise (organization)]: navch. posib. Kyiv : TsNL. (in Ukrainian)
22. Tolkovyy slovar' russkogo yazika [Explanatory Dictionary of the Russian Language] (2000) / pod red. L.N. Ushakova. Moskva: OOO «Izdatel'stvo Astrel'», OOO «Izdatel'stvo AST». (in Russian)
23. Ugryumova E.V. (2010) Faktory formirovaniya global'noy konkurentospobnosti i mezhdunarodnaya praktika ee otsenki [Factors of formation of global competitiveness and international practice of its assessment]. Aktual'nyye voprosy ekonomicheskikh nauk. no. 17, pp. 63–67.
24. Fatkhutdinov R. A. (2000) Konkurentospobnost': ekonomika, strategiia, upravlenie [Competitiveness: economics, strategy, management]: ucheb. posob. Moskva : INFRA-M. (in Russian)
25. Tsymbaliuk S.O. (2015) Formuvannia kompensatsiinoi polityky v umovakh transformatsii sotsialno-trudovykh vidnosyn [Formation of compensation policy in the conditions of transformation of social-labor relations]: Kyiv: KNEU. (in Ukrainian)